

یادداشت

مشوق مالیاتی

هزینه یا سرمایه گذاری؟

علی سوری
رئیس پژوهشکده
اقتصادی وزارت اقتصاد

در سال‌های اخیر، اعتبار مالیاتی جای پررنگ‌تری در حمایت از سرمایه‌گذاری دانش‌بنیان پیدا کرده است. این ابزار با قانون جهش تولید دانش‌بنیان وارد چارچوب قانونی شد و اصلاح آیین‌نامه بند «ت» ماده ۱۱ در سال ۱۴۰۳ سازوکار استفاده از آن را توسعه داد. اما پیش از ارزیابی اعتبار مالیاتی باید پرسید آیا مالیات واقعا مانع اصلی سرمایه‌گذاری در ایران است؟

در نظریه سرمایه‌گذاری، تصمیم بنگاه به بازده موردانتظار، هزینه سرمایه (که مالیات جزئی از آن است)، دسترسی به تأمین مالی، امکان اجرای فیزیکی طرح و تقاضای مورد انتظار بازار وابسته است. سرمایه‌گذاری در حوزه فناوری، که بازگشت سرمایه در افق چندساله اتفاق می‌افتد، ناطمینانی کلان می‌تواند یکی از قیدهایی باشد که مالیات قادر به حل آن نیست. وقتی نرخ تورم، نرخ ارز و ثبات مقررات نامطمئن باشد، بنگاه‌ها نرخ تنزیل بالاتری برای ارزش‌گذاری جریان‌های نقدی آینده در نظر می‌گیرند و اثر اعتبار مالیاتی در محاسبه ارزش فعلی خالص پروژه کاهش پیدا می‌کند. کوتاه‌شدن افق تصمیم‌گیری نیز باعث می‌شود مشوقی که اثرش در سال‌های بعد ظاهر می‌شود، در محاسبات بنگاه وزن کمتری داشته باشد.

در کنار ناطمینانی، دشواری تأمین مالی، محدودیت‌های سمت عرضه و کمبود تقاضای مؤثر نیز می‌توانند پیش از مالیات، تصمیم بنگاه را متوقف کنند. اعتبار مالیاتی، فقط تعهد مالیات آینده او را کاهش می‌دهد؛ بنابراین بنگاهی که با سهمیه‌بندی اعتباری یا محدودیت نقل و انتقال ارزی برای خرید ماشین‌آلات مواجه است، ابتدا باید اصل سرمایه لازم برای اجرای طرح را تجهیز کند. همین مسئله در سمت عرضه نیز وجود دارد؛ اگر تحریم یا کمبود ارز مانع واردات تجهیزات آزمایشگاهی، نرم‌افزار تخصصی یا قطعات فناورانه شود، تخفیف مالیاتی این تنگنای فیزیکی را برطرف نمی‌کند. در سمت تقاضا نیز وقتی قدرت خرید کاهش یافته و ظرفیت‌های موجود صنعتی به‌طور کامل استفاده نمی‌شوند، بنگاه لزوماً انگیزه‌ای برای افزایش ظرفیت ندارد. طبق اصل تین‌برگن در سیاست‌گذاری، اعتبار مالیاتی برای حل مشکل «هزینه سرمایه» طراحی شده، نه برای حل تنگنای مالی، محدودیت عرضه یا کمبود تقاضا. وقتی همه این قیدها به‌طور همزمان حضور دارند، این ابزار به‌تنهایی نمی‌تواند محرک مؤثری برای سرمایه‌گذاری جدید باشد و در بهترین حالت، مکملی برای بنگاه‌هایی است که سایر قیدها را حل کرده‌اند.

این امکان وجود دارد که هزینه اعتبار مالیاتی از منفعت آن بیشتر باشد، اما صرف از دست رفتن درآمد مالیاتی به معنای بد بودن این سیاست نیست. مسئله اصلی این است که دولت در برابر درآمد مالیاتی ازدست‌رفته، چه میزان سرمایه‌گذاری جدید و چه مقدار منفعت اقتصادی به دست می‌آورد.

در سنجش همین منفعت، تفاوت میان «سرمایه‌گذاری ایجادشده» و «سرمایه‌گذاری اضافی» اهمیت پیدا می‌کند، زیرا همه سرمایه‌گذاری‌هایی که دریافت‌کنندگان اعتبار انجام می‌دهند الزاماً حاصل خود مشوق نیستند. اگر بخشی از سرمایه‌گذاری بدون اعتبار مالیاتی هم انجام می‌شد، دولت برای ایجاد سرمایه‌گذاری اضافی هزینه‌ای بیشتر پرداخت کرده و بخش مربوط به سرمایه‌گذاری‌ای که بدون مشوق نیز انجام می‌شد، همان اثر «هزینه هدررفته» است. از طرف دیگر، هزینه واقعی اعتبار مالیاتی فقط درآمد مالیاتی ازدست‌رفته نیست.

ادامه در صفحه ۲

بانک مرکزی برای تراستی‌ها شرط گذاشت؛ اول اثبات، بعد انتقال

پایان خالی خوانی تراستی‌ها

بانک‌های مرکزی در تله تورم نرخ بهره در مسیر صعود؟

بانک‌های مرکزی بزرگ جهان در شرایطی به سال ۲۰۲۷ نزدیک می‌شوند که چشم‌انداز کاهش نرخ بهره در اقتصادهای پیشرفته تضعیف شده و احتمال ادامه سیاست‌های انقباضی افزایش یافته است. جنگ ایران و افزایش قیمت انرژی، رشد مقاوم اقتصاد جهانی، رونق سرمایه‌گذاری در هوش مصنوعی و افزایش هزینه‌های دولت‌ها، فشارهای تورمی را تشدید کرده‌اند.

۲ اقتصاددان آمریکایی برنده نوبل ۲۰۲۶

امروز استکهلم بار دیگر به کانون توجه اقتصاددانان جهان تبدیل شد؛ جایی که آکادمی سلطنتی علوم سوئد نام دو چهره برجسته اقتصاد آمریکا، رابرت ای‌هال و مایکل وودفورد، را به‌عنوان برندگان جایزه علوم اقتصادی یادبود آلفرد نوبل در سال ۲۰۲۶ اعلام کرد. این دو اقتصاددان به دلیل پژوهش‌های خود درباره «مبانی اقتصاد خرد سیاست‌های تثبیت اقتصاد کلان» مورد تقدیر قرار گرفتند.

واردات و سوآپ گاز از ترکمنستان نداریم

سعید توکلی، معاون وزیر نفت و مدیرعامل شرکت ملی گاز، در گفت‌وگویی اختصاصی با تازه‌های اقتصاد، وضعیت فعلی واردات و سوآپ گاز را تحلیل کرد و گفت: «در حال حاضر، هیچ‌گونه سوآپ گازی از ترکمنستان وجود ندارد و ما در حال پیگیری برای واردات و سوآپ گاز از این کشور هستیم.»

مشوق مالیاتی

هزینه یا سرمایه گذاری؟

ادامه یادداشت یک هزینه تأمین منابع جایگزین، هزینه‌های اداری و نظارتی را نیز دربر می‌گیرد. در مقابل، منفعت این سیاست می‌تواند از مسیر افزایش بهره‌وری، توسعه فناوری، اشتغال، صادرات، آثار سرریز فناوری و درآمدهای مالیاتی آینده شکل بگیرد.

در ایران، این ملاحظه به دلیل محدودیت دسترسی به منابع خارجی و ظرفیت‌های مالی دولت اهمیت بیشتری پیدا می‌کند، چون مسئله فقط «کسری بودجه» نیست، بلکه هزینه تأمین آن نیز اهمیت دارد. اگر کاهش درآمد مالیاتی جبران نشود، می‌تواند فشار بیشتری بر استقراض داخلی و در شرایطی بر منابع پولی وارد کند و بخشی از هزینه اعتبار مالیاتی در نهایت به شکل تورم به اقتصاد منتقل شود.

فقدان آزمون صریح برای سنجش سرمایه‌گذاری اضافی و نبود سقف کلان برای هزینه اعتبار مالیاتی، می‌تواند نسبت هزینه و منفعت این سیاست را تغییر دهد. سقف ۳۰ درصدی آیین‌نامه تنها میزان اعتبار نسبت به سرمایه‌گذاری واجد شرایط را محدود می‌کند، نه هزینه کل برنامه را؛ بنابراین افزایش طرح‌های مشمول می‌تواند هزینه مالیاتی دولت را در شرایط کسری بودجه افزایش دهد.

در عین حال، تمرکز استفاده از این مشوق در شرکت‌های بزرگ را نمی‌توان جدا از منطق خود سیاست دید، زیرا این شرکتها ظرفیت سرمایه‌گذاری بیشتری دارند؛ هرچند ممکن است بدون مشوق هم توان و انگیزه سرمایه‌گذاری داشته باشند. از طرف دیگر، اگر این شرکتها در نبود مشوق منابع خود را به سمت خرید ارز، فعالیت‌های تجاری کوتاه‌مدت یا سایر دارایی‌های نامولد می‌بردند، اعتبار مالیاتی می‌تواند بخشی از این منابع را به سمت فعالیت مولد، فناوری و نوآوری هدایت کند. در این حالت، حتی اگر سیاست به‌طور کامل اثر افزایش بر سرمایه‌گذاری نداشته باشد، ممکن است اثر تخصیصی مثبت داشته باشد. بنابراین مسئله اصلی نه «دادن یا ندادن اعتبار مالیاتی»، بلکه طراحی آن برای هدایت منابع به سرمایه‌گذاری‌هایی است که واقعا به‌واسطه مشوق ایجاد می‌شوند.

نحوه توزیع این مشوق میان بنگاهها نیز اهمیت دارد، زیرا در ادبیات مشوق‌های مالیاتی نوآوری، نگرانی «تنازلی بودن» و بهره‌مندی بیشتر بنگاه‌های بزرگ مطرح است. در بند «ب»، اعتبار هزینهٔ تحقیق‌وتوسعهٔ خود بنگاه به‌طور مستقیم عمل می‌کند، اما استارت‌آپ زبانه‌ده که هنوز سودی برای مالیات قطعی ندارد، عملا نمی‌تواند از آن استفاده کند. ماده ۴ آیین‌نامه نیز اعتبار را «قابل‌انتقال به سنوات آتی» می‌داند، اما این انتقال تنها برای بنگاهی معنا دارد که منابع کافی برای بقا تا رسیدن به سودآوری داشته باشد.

از سوی دیگر، بند «ت» ماده ۱۱ مسیر سرمایه‌گذاری در شرکت‌های دانش‌بنیان را پیش‌بینی کرده که اعتبار مالیاتی در آن به سرمایه‌گذار (شرکت بزرگ بورسی یا صندوق) تعلق می‌گیرد، نه شرکت دانش‌بنیان. بنابراین دسترسی استارت‌آپ‌ها به منابع از طریق شرکت‌های بزرگ واسطه صورت می‌گیرد. ماده ۱ آیین‌نامه نیز شرکت‌های سرمایه‌گذار را به شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس و فرابورس یا دارای سرمایهٔ ثبتی حداقل یک‌سیام سرمایهٔ صندوق نوآوری محدود می‌کند. این ساختار می‌تواند زمینه تمرکز منابع در شرکت‌های بزرگ و بنگاه‌های وابسته به آن‌ها را فراهم کند. فرایند ارائه طرح، تأیید کارگروه، گزارش‌دهی شش‌ماهه و حسابرسی مورد تأیید سازمان بورس نیز برای شرکت‌های بزرگ کم‌هزینه‌تر است و مشارکت واسطه‌های کوچک‌تر را دشوارتر می‌کند. با این حال، در نتیجه‌گیری درباره افزایش قطعی تمرکز بازار باید محتاط بود.

سنجش نقش این سیاست در رشد تولید ناخالص داخلی نیازمند بررسی چگونگی اثرگذاری افزایش سرمایه‌گذاری است. اعتبار مالیاتی با کاهش هزینهٔ سرمایه می‌تواند پروژه‌ای را توجیه‌پذیر کند که پیش‌تر صرفه نداشته است. سرمایه‌گذاری تحقیق‌وتوسعه نیز از طریق سرریز فناوری به بخش‌های دیگر، می‌تواند بهره‌وری کل عوامل تولید را در بلندمدت افزایش دهد. همچنین در الگوی کینزی یا تقاضای کل، وجود ظرفیت مازاد امکان فعال شدن منابع بلااستفاده را فراهم می‌کند. میزان تحقق این منافع به منشأ منابع سرمایه‌گذاری بستگی دارد. اگر پس‌انداز یا نقدینگی قابل‌تجهیز ثابت باشد، افزایش سرمایه‌گذاری دانش‌بنیان ممکن است با کاهش منابع سایر بخش‌ها همراه شود. محدودیت ارز، تجهیزات وارداتی و نیروی متخصص نیز می‌تواند به جابه‌جایی منابع منجر شود و بخشی از افزایش سرمایه‌گذاری صرفا بازتعریف حسابداری طرح‌های قبلی باشد. جریان درآمد ازدست‌رفتهٔ دولت از طریق استقراض بانکی یا رشد پایهٔ پولی نیز می‌تواند سرمایه‌گذاری بخش‌های دیگر را کاهش دهد. بنابراین، کمک واقعی این مشوق به رشد تولید ناخالص داخلی مستلزم استفاده از ظرفیت‌های بلااستفاده، تأمین سرمایه از منابع خارجی یا جدید، یا سرریز فناوری به‌انداز‌های است که بهره‌وری کل اقتصاد را افزایش دهد.

دکتر وحید ماجد، معاون سیاستگذاری پولی بانک مرکزی و نماینده ایران در نشست معاونان گروه ۲۴که در حاشیه نشست‌های سالانه صندوق بین‌المللی پول و گروه بانک جهانی در بانکوک، پایتخت تایلند، برگزار شد، با مشارکت فعال در بررسی پیش‌نویس بیانیه این گروه، ۴ پیشنهاد در حوزه‌های تحولات اقتصادی و منازعات بین‌المللی، اصلاح نظام سهمیه‌بندی صندوق بین‌المللی پول، بازنگری ساختار سهامداری و حکمرانی گروه بانک جهانی و ایفای تعهدات بین‌المللی تأمین مالی اقلیمی ارائه کرد.

این پیشنهاده‌ها با هدف تقویت رویکردهای عادلانه و فراگیر در حکمرانی اقتصادی جهانی، ارتقای جایگاه و قدرت نمایندگی اقتصادهای نوظهور و در حال توسعه و تأکید بر مسئولیت‌های بین‌المللی در قبال چالش‌های اقتصادی این کشورها مطرح شد. نماینده ایران در این نشست با اشاره به اهمیت نقش گروه ۲۴ در هماهنگی دیدگاه‌های کشورهای در حال توسعه، پیشنهادهای خود را در قالب اصلاحات مشخص برای بندهای ۵، ۱۰، ۷ و ۹ پیش‌نویس بیانیه ارائه کرد.

ماجد با اشاره به پیامدهای انسانی، اقتصادی و مالی منازعات بین‌المللی، پیشنهاد کرد که در بند نخست بیانیه، در کنار ضرورت پایان دادن به خشونت، موضوع «اعمال اجبار» نیز به‌صراحت مورد توجه قرار گیرد. بر اساس این پیشنهاد، گروه ۲۴ خواستار تلاش‌های هماهنگ بین‌المللی برای پایان دادن به خشونت و اعمال اجبار، حمایت از کاهش تنش‌ها و کاهش پیامدهای اقتصادی و مالی منازعات، از جمله از طریق بازسازی، خواهد بود.

نماینده ایران با تمرکز بر هفدهمین بازنگری عمومی سهمیه‌های صندوق بین‌المللی پول، بر ضرورت دستیابی به اجماع به‌موقع درباره فرمول جدید محاسبه سهمیه‌ها و فراهم‌کردن زمینه بازتنظیم معنادار سهمیه کشورهای عضو تأکید کرد. وی در این زمینه، خواستار حفظ موضع صریح گروه ۲۴ در مخالفت با هرگونه لحاظ کردن کمک‌های مالی داوطلبانه در فرمول جدید سهمیه‌ها شد. معاون سیاستگذاری پولی بانک مرکزی تصریح کرد: «موضوع اصلی از نظر ما این است که کمک‌های مالی داوطلبانه نباید در فرمول جدید محاسبه سهمیه‌ها وارد شوند.»

این پیشنهاد ناظر بر یکی از موضوعات بنیادین

بانک مرکزی با تشدید نظارت بر تراستی‌ها و صرافی‌های رمزارزی، کنترل مسیر انتقال ارز و گردش ریال را وارد مرحله تازه‌ای کرده است؛ از الزام تراستی‌ها به اثبات عملی توان انتقال ارز پیش از جابه‌جایی مبالغ بالاتر با هدف مقابله با خالی خوانی تا محدودیت خدمات بانکی پنج پلتفرم رمزارزی، مجموعه‌ای از اقدامات نظارتی را در بر می‌گیرد که هدف آن کنترل دقیق‌تر جریان منابع ارزی و ریالی است.

بانک مرکزی در سازوکاری جدید برای کنترل فعالیت تراستی‌ها، انتقال مرحله‌ای ارز را در دستور کار قرار داده است؛ به‌طوری‌که واسطه‌های ارزی ابتدا باید مبلغ مشخصی را منتقل کنند و پس از تأیید کامل این انتقال از سوی بانک مرکزی، مجوز جابه‌جایی مبالغ بالاتر را دریافت کنند. این تصمیم که در گزارش‌های منتشرشده در ۱۹ مهرماه مطرح شده، می‌تواند راهکاری برای محدود کردن پدیده خالی‌خوانی و اطمینان از توان واقعی واسطه‌ها در انتقال منابع ارزی باشد.

ایست به خالی‌خوانی

تراستی‌ها در شرایط تحریم و محدودیت دسترسی ایران به شبکه بانکی بین‌المللی، بخشی از مسئولیت دریافت و انتقال درآمدهای صادراتی و تسویه پرداخت‌های تجاری را برعهده دارند. استفاده از این واسطه‌ها به‌خودی‌خود مسئله‌ساز نیست؛ چالش زمانی ایجاد می‌شود که امکان راستی‌آزمایی میزان منابع در اختیار آنها، زمان انتقال و دسترسی واقعی به ارز با دشواری مواجه باشد. در چنین وضعیتی، ثبت یا تأیید یک عملیات مالی لزوماً به معنای آن نیست که ارز در موعد مورد انتظار به مقصد رسیده و برای انجام واردات قابل استفاده است.

در این میان، خالی‌خوانی به وضعیتی اشاره دارد که در آن، انتقال ارز انجام‌شده یا ظرفیت انتقال مالی به‌گونه‌ای اعلام و ثبت می‌شود که با واقعیت عملیاتی مطابقت ندارد. در نتیجه، واردکننده یا نهاد متقاضی ممکن است با وجود دریافت تأییدیه‌های اولیه، هنگام استفاده از منابع با تأخیر یا عدم انجام انتقال مواجه شود.

اهمیت این مسئله صرفاً به اختلاف میان یک واسطه و طرف تجاری محدود نیست. هنگامی که منابع ارزی در زمان مقرر در دسترس قرار نمی‌گیرند، برنامه‌ریزی برای تأمین کالا و مواد اولیه نیز با اختلال مواجه می‌شود. از سوی دیگر، ارزی که در حساب‌های خارج از کشور باقی مانده یا انتقال از هنوز نهایی نشده است، در همان مقطع نمی‌تواند به تأمین نیازهای وارداتی کمک کند. بنابراین، ملاک ارزیابی عملکرد این شبکه باید دسترسی واقعی به ارز و قابلیت استفاده از آن باشد، نه صرفاً ثبت عملیات در اسناد و سامانه‌ها.

آزمون عملی پیش از جابه‌جایی مبالغ بزرگ

سازوکار جدید بانک مرکزی بر همین نقطه تمرکز دارد: به‌جای اتکا به اعلام توان مالی یا تأییدهای اولیه، امکان انتقال ارز باید در عمل اثبات شود. بر اساس گزارش منتشرشده، تراستی ابتدا مبلغی مشخص را

اصلاح حکمرانی صندوق بین‌المللی پول، یعنی نحوه تعیین سهمیه کشورها و پیامدهای آن برای جایگاه و نمایندگی اعضا در ساختار تصمیم‌گیری این نهاد است. در این چارچوب، نماینده کشور ایران خواستار آن شد که بازنگری در فرمول سهمیه‌ها به تقویت اصلاحات معنادار و حفظ جایگاه اقتصادهای نوظهور و در حال توسعه منجر شود و مخالفت با ورود کمک‌های مالی داوطلبانه به فرمول سهمیه‌ها به‌روشنی در متن بیانیه منعکس گردد.

اجرای کامل تعهدات تأمین مالی اقلیمی

چهارمین محور پیشنهاد نماینده کشور ایران به تأمین مالی اقلیمی و ضرورت پایبندی به تعهدات بین‌المللی در قبال کشورهای در حال توسعه اختصاص داشت. نماینده ایران با اشاره به کنار گذاشته‌شدن هدف ۴۵ درصدی «منافع هم‌زمان اقلیمی گروه بانک جهانی و همچنین موضوع پس‌گرفتن یا کاهش برخی تعهدات کمک مالی به

صندوق‌های چندجانبه اقلیمی، بر ضرورت حفظ و تقویت تعهدات بین‌المللی تأمین مالی اقلیم تأکید کرد. وی در این زمینه خواستار آن شد که در متن بیانیه گروه ۲۴، بر تحقق کامل و به‌موقع هدف تأمین مالی اقلیمی سالانه دست‌کم ۳۰۰ میلیارد دلار برای کشورهای در حال توسعه تا سال ۲۰۳۵، مطابق توافق بیست‌ونهمین کنفرانس اعضای کنوانسیون تغییرات اقلیمی سازمان ملل متحد، با پیشگامی کشورهای توسعه‌یافته عضو، تأکید شود. ماجد خاطرنشان کرد که تحقق تعهدات تأمین مالی اقلیمی، از منظر تأمین منابع مالی قابل اتکا و پیش‌بینی‌پذیر برای کشورهای در حال توسعه، اهمیت اساسی دارد و انعکاس صریح این موضوع در بیانیه گروه ۲۴ می‌تواند به تقویت پیام مشترک کشورهای عضو در این زمینه کمک کند.

مشارکت فعال کشور ایران

معاون سیاستگذاری پولی بانک مرکزی در پایان

معاون سیاستگذاری پولی در نشست صندوق بین‌المللی پول و بانک جهانی مطرح کرد:

۴ پیشنهاد ایران برای اصلاح حکمرانی مالی جهان

● ساختار بانک جهانی اصلاح شود

نماینده ایران با اشاره به بازنگری سهامداری سال ۲۰۲۵ و ضرورت تعیین تکلیف سهام تخصیص‌نیافته بانک بین‌المللی ترمیم و توسعه و شرکت مالی بین‌المللی، خواستار توجه به گام‌های بعدی در ساختار سهامداری این دو نهاد شد. وی همچنین بر اهمیت بازنگری سهامداری سال ۲۰۳۰ به‌عنوان فرصتی برای بررسی گزینه‌های مشخص اصلاح عدم‌توازن در سهم کشورها، افزایش پایه سرمایه گروه بانک جهانی و تقویت مشروعیت و حکمرانی مطلوب این نهاد چندجانبه تأکید کرد.

ماجد تأکید کرد که هدف از اصلاح نظام سهامداری باید رفع عدم‌توازن‌های موجود، تقویت ظرفیت سرمایه‌ای گروه بانک جهانی و ارتقای مشارکت مؤثر کشورهای در حال توسعه در ساختار حکمرانی و تصمیم‌گیری این نهاد باشد. این پیشنهاد بر ضرورت توجه هم‌زمان به افزایش ظرفیت مالی گروه بانک جهانی و بهبود عدالت و توازن در ساختار نمایندگی کشورهای عضو تأکید دارد.

سخنان خود، خواستار بررسی و لحاظ‌کردن پیشنهادهای چهارگانه در فرایند بازنگری پیش‌نویس بیانیه شد و آمادگی هیئت کشور ایران را برای ارائه متن دقیق پیشنهاده‌ها به‌صورت کتبی اعلام کرد. این پیشنهادات همچنین بر اهمیت اصلاح تدریجی و مؤثر ساختار حکمرانی مالی بین‌المللی، تقویت نقش کشورهای در حال توسعه در تصمیم‌گیری‌های اقتصادی جهانی و ضرورت پاسخ‌گویی نهادهای بین‌المللی به نیازهای مالی و توسعه‌ای کشورهای عضو تأکید داشت.

این گزارش می‌افزاید: نشست معاونان گروه ۲۴ در چارچوب آماده‌سازی و بررسی متن بیانیه مشترک این گروه پیش از نشست وزیران دارایی و رؤسای بانک‌های مرکزی برگزار شد. پیشنهادهای ارائه‌شده از سوی نماینده کشور ایران برای بررسی در فرایند نهایی‌سازی متن بیانیه مطرح شده‌اند و انعکاس نهایی آنها تابع نتایج مشورت‌ها و توافق کشورهای عضو خواهد بود.

پایان خالی‌خوانی تراستی‌ها

انتقال ارز و کاهش اتکا به وعده‌های غیرقابل راستی‌آزمایی منجر شود.

دسترسی واقعی به منابع ارزی

اهمیت نظارت بر تراستی‌ها در شرایطی بیشتر نمایان می‌شود که بازگشت ارزهای در اختیار این واسطه‌ها به یکی از موضوعات مهم سیاست‌گذاری ارزی تبدیل شده است. عبدالناصر همتی، رئیس‌کل بانک مرکزی، دوم مهرماه اعلام کرد بیش از ۱۰ میلیارد دلار از ارزهای در اختیار تراستی‌ها به کشور بازگشته و برای واردات تخصیص یافته است. او همچنین تأکید کرد که بخشی از منابع همچنان بازنگشته و پیگیری برای بازگرداندن آن ادامه دارد.

این رقم نشان می‌دهد که بازگرداندن منابع ارزی و قرار گرفتن آنها در مسیر تأمین واردات، از موضوعات عملیاتی مهم بانک مرکزی است. با این حال، بازگشت ارزهای گذشته و اصلاح سازوکار انتقال منابع در آینده دو موضوع مکمل هستند: پیگیری‌های قضایی و اجرایی می‌تواند به وصول منابع معوق کمک کند، اما جلوگیری از تکرار مشکلات نیازمند کنترل دقیق‌تر فرایند انتقال نیز هست.

اهمیت این تفکیک زمانی روشن‌تر می‌شود که به اعلام رئیس سازمان بازرسی کل کشور در مردادماه توجه کنیم. ذبیح‌الله خداییان گفته بود یک تراستی ۲۰۰ میلیون دلار از منابع کشور را بازنگردانده و از ایران خارج شده است. این اظهارنظر، به‌عنوان نمونه‌ای از مخاطرات مطرح‌شده در این حوزه، نشان می‌دهد که تکیه بر اعتماد اولیه به یک واسطه، بدون سازوکارهای کافی برای کنترل و پیگیری منابع، می‌تواند هزینه‌ساز باشد.

کنترل تراستی‌ها با نورافکن جدید

کنترل تراستی‌ها صرفاً به معنای محدود کردن فعالیت واسطه‌های ارزی نیست؛ هدف اصلی باید اطمینان از این باشد که تعهدات پذیرفته‌شده با ظرفیت واقعی انتقال منابع تناسب دارد و ارز در زمان مقرر به مصرف مورد تأیید می‌رسد. در چنین چارچوبی، بررسی مرحله‌ای توان انتقال می‌تواند در کنار ثبت دقیق اطلاعات، رصد مسیر وجوه و پیگیری قضایی تخلفات احتمالی قرار گیرد.

البته نتیجه‌بخش بودن سازوکار تازه به نحوه اجرا وابسته است. معیار تعیین مبلغ اولیه، سرعت بررسی و تأیید انتقال، نحوه افزایش سقف عملیات و شفافیت مسئولیت هر یک از طرف‌ها باید روشن باشد تا کنترل بیشتر به تأخیر غیرضروری در پرداخت‌های تجاری منجر نشود. هدف نهایی، کند کردن تجارت نیست؛ بلکه اطمینان از آن است که انتقال‌های اعلام‌شده، واقعاً انجام‌شده و قابل استفاده باشند. حرکت به سمت تأیید عملی انتقال ارز پیش از صدور مجوز برای جابه‌جایی مبالغ بزرگ، می‌تواند حلقه‌ای مهم در تقویت نظارت بانک مرکزی بر شبکه تراستی‌ها باشد. در بازاری که محدودیت‌های تحریمی، انتقال مستقیم ارز را دشوار کرده است، اعتبارسنجی عملکرد واسطه‌ها پیش از سپردن تعهدات بزرگ، راهی برای کاهش ریسک منابع ارزی و افزایش قابلیت اتکای زنجیره تأمین واردات به شمار می‌رود.

● نصب دوربین نظارت بر راسته رمزارزها

محدودیت‌های بازار رمزارز با مسدود شدن خدمات بانکی پنج پلتفرم رمزارزی وارد مرحله تازه‌ای می‌شود. این تصمیم از ساعت ۱۶ روز دوشنبه ۲۰ مهر اجرا می‌شود و پس از توقف معاملات شبانه تتر، تعیین سقف خرید روزانه ۲ هزار تتر و حذف نمودار بازار تتر – تومان به اجرا درمی‌آید. این محدودیت با تصمیم کمیته‌ای در مرکز ملی فضای مجازی اتخاذ و اجرای آن به بانک‌ها ابلاغ شده است. یک صرافی رمزارز اعلام کرده محدودیت‌ها به موضوع ارائه اطلاعات کاربران و حفظ حریم خصوصی آنان مربوط است و قرار است سه روز ادامه داشته باشد؛ هرچند احتمال تمدید آن وجود دارد. این اقدامات می‌تواند دسترسی کاربران به واریز و برداشت ریالی و تسویه معاملات را تحت تأثیر قرار دهد.

منتقل می‌کند و تنها پس از تأیید کامل این عملیات، امکان جابه‌جایی مبالغ بالاتر برای آن فراهم خواهد شد.

این رویکرد را می‌توان نوعی نظارت پیشینی و مرحله‌ای دانست. در روش‌های متکی بر کنترل پس از وقوع، ممکن است ضعف عملکرد یک واسطه زمانی آشکار شود که منابع قابل‌توجهی به او سپرده شده یا تعهدات متعددی بر مبنای انتقال ارز شکل گرفته باشد. اما در سازوکار جدید، ارزیابی توان عملیاتی واسطه پیش از افزایش حجم معاملات انجام می‌شود؛ اقدامی که می‌تواند دامنه خسارت ناشی از پذیرش تعهدات بیش از ظرفیت واقعی را محدود کند.

مزیت دیگر چنین رویکردی، فراهم شدن امکان تفکیک میان واسطه‌هایی است که توان انتقال ارز را در عمل اثبات کرده‌اند و آنهایی که هنوز شواهد کافی درباره ظرفیت عملیاتی خود ارائه نکرده‌اند. در صورت اجرای دقیق، این سازوکار می‌تواند به انضباط بیشتر در شبکه

فرمان جدید ارزی برای بانک‌ها

تأمین پایدار اقلام حیاتی و تقویت ذخایر استراتژیک در شرایط پس از تنش‌های نظامی، سیاست‌گذار پولی را به فعال‌سازی ابزارهای اعتباری و گشایش خطوط ویژه ارزی سوق داده است. بر اساس بخشنامه اداره کل عملیات ارزی، دستورالعمل اعطای تسهیلات ارزی ۶۰ میلیون دلاری از محل منابع بانک‌ها برای واردات کالاهای اساسی ابلاغ شد. این اقدام پیرو مصوبه بانک مرکزی و با هدف حفظ امنیت غذایی و تداوم زنجیره تأمین تا پایان سال جاری اجرایی می‌شود. مطابق این ابلاغیه، تخصیص این تسهیلات مستقیماً از محل منابع داخلی بانک‌های عامل صورت می‌گیرد. همچنین شعب بانک‌ها مکلف شده‌اند پیش از صدور گواهی تخصیص ارز، مراتب وجود منابع را از اداره کل خارجه و دایره پشتیبانی ارزی استعلام کنند.

پاسخ همتی به ادعای بسنت

عبدالناصر همتی، رئیس‌کل بانک مرکزی، در واکنش به اظهارات وزیر خزانه‌داری آمریکا درباره «چاپ پول» و فروپاشی اقتصاد ایران گفت: امروز آخرین روز مهلت دوهفته‌ای بود که بسنت برای فروپاشی اقتصاد ایران تعیین کرده بود، اما او به‌جای توضیح درباره نتیجه وعده خود، از چاپ پول سخن گفته است. همتی تأکید کرد واقعیت‌های اقتصادی باید با شاخص‌های قابل‌اندازه‌گیری سنجیده شوند. وی اعلام کرد رشد دوازده‌ماهه نقدینگی از ۵۶.۴ درصد در خرداد ۱۴۰۵ به ۵۱.۶ درصد در شهریور کاهش یافته و رشد ماهانه نقدینگی نیز به ۱.۳ درصد رسیده است. رئیس‌کل بانک مرکزی افزود مداخله در بازار ارز، روند افزایشی نرخ را متوقف و کاهشی کرده است. به گفته وی، فشار اقتصادی بر مردم واقعی‌ت انکارناپذیر است، اما فروپاشی اقتصادی با تهدید و بیانه سیاسی اثبات نمی‌شود.

معاون وزیر نفت در گفت‌وگوی اختصاصی با تازه‌های اقتصاد:

واردات و سوآپ گاز از ترکمنستان نداریم

دارد؛ یعنی به ارمنستان گاز تحویل می‌دهیم و برق دریافت می‌کنیم.

احتمال قطعی گاز در استان‌های شمالی قوت گرفته است. چه اقداماتی برای جلوگیری از قطعی گاز در این استان‌ها در نظر گرفته‌اید؟

با توجه به اینکه حداقل ۱۳۰ میلیون مترمکعب از ۲۳۰ میلیون مترمکعب گازی که در جریان جنگ از دست رفت، به مدار تولید بازمی‌گردد و تا پایان سال این میزان، علاوه بر ناترازی‌ای که در سال‌های گذشته داشتیم، عدد ناترازی را افزایش می‌دهد، به همین دلیل احتمال تنش گازی در سه استان گلستان، مازندران و خراسان شمالی بسیار جدی است و در محورهایی از هشت استان دیگر نیز احتمال بروز محدودیت وجود دارد.

اگر همه مصرف‌کنندگان، به‌ویژه مشترکان خانگی و تجاری، در مدیریت مصرف همکاری کنند، امیدواریم با حداقل مشکل از زمستان عبور کنیم. در غیر این صورت، با توجه به اینکه شبکه گاز کشور به‌هم‌پیوسته است و هرگونه اتلاف در هر نقطه از شبکه می‌تواند بر کل شبکه اثر بگذارد، مدیریت مصرف و بهینه‌سازی می‌تواند کمک قابل‌توجهی به حفظ پایداری شبکه کند.

چالش ناترازی گاز، مسئله امسال و پارسال نیست؛ اما امسال نیز شرایط با سال‌های دیگر متفاوت است. از یک سو، رئیس‌جمهور بارها بر عدم قطعی گاز تأکید کرده است و از سوی دیگر، نزدیک به ۵۰۰ میلیون مترمکعب ناترازی گاز وجود دارد. در این شرایط، واردات و سوآپ گاز از کشورهای همسایه اهمیت ویژه‌ای پیدا می‌کند.

سعید توکلی، معاون وزیر نفت و مدیرعامل شرکت ملی گاز، در گفت‌وگویی اختصاصی با تازه‌های اقتصاد، وضعیت فعلی واردات و سوآپ گاز را تحلیل کرد و گفت: «در حال حاضر، هیچ‌گونه سوآپ گازی از ترکمنستان وجود ندارد و ما در حال پیگیری برای واردات و سوآپ گاز از این کشور هستیم».

میزان ناترازی گاز در کشور چقدر است؟

نسبت به پیک سال گذشته، در روزهای اوج مصرف، ۸۵۰ میلیون مترمکعب گاز شیرین به شبکه تزریق می‌شد؛ اما پیش‌بینی می‌شود این میزان در زمستان امسال به حدود ۷۲۰ میلیون مترمکعب برسد. بر این اساس، حداقل ۱۳۰ میلیون مترمکعب کاهش در میزان گاز قابل تزریق به شبکه نسبت به سال گذشته خواهیم داشت.

علاوه بر این کاهش، ناترازی سنواتی نیز وجود دارد که در برخی روزهای سال به حدود ۲۵۰ تا ۳۰۰ میلیون مترمکعب می‌رسد. در سال گذشته نیز میزان ناترازی در مقاطعی به حدود ۳۵۰ میلیون مترمکعب رسید. در نتیجه، مدیریت مصرف در زمستان پیش‌رو اهمیت بیشتری پیدا می‌کند.

واردات و سوآپ گاز از ترکمنستان به کجا رسید؟ احتمال واردات گاز از سایر کشورهای همسایه وجود دارد؟

در حال حاضر، هیچ‌گونه سوآپ گازی از ترکمنستان وجود ندارد و ما در حال پیگیری برای واردات و سوآپ گاز از این کشور هستیم.

همچنین، در رابطه با واردات و سوآپ گاز از سایر کشورهای همسایه، در حال حاضر هیچ‌گونه واردات گاز وجود ندارد و تنها سوآپ گاز آذربایجان – نخجوان و سوآپ غیرهم‌نام از ارمنستان وجود

جهش ۱۲ برابری تأمین مالی زنجیره تولید

مجموع تأمین مالی از طریق ابزارهای زنجیره تولید در شش‌ماهه نخست سال ۱۴۰۵ به ۳۰۳ همت رسید؛ رقمی که در مقایسه با ۲۵.۴ همت در مدت مشابه سال گذشته، از رشد بیش از ۱۲ برابری حکایت دارد. در این میان، برات الکترونیکی زنجیره تولید و کارت رفاهی متصل به اوراق گام، از ابزارهایی بودند که افزایش چشمگیری را در عملکرد ثبت کردند.

به گزارش تازه‌های اقتصاد، بر اساس گزارش بانک مرکزی، عملکرد ابزارهای تأمین مالی زنجیره تولید در نیمه نخست سال جاری با افزایش قابل‌توجهی همراه بوده است. مجموع این عملکرد از ۲۵.۴ همت در شش‌ماهه نخست سال ۱۴۰۴ به ۳۰۳ همت در مدت مشابه سال ۱۴۰۵ رسیده است؛ رشدی که از گسترش استفاده از روش‌های جایگزین تأمین مالی بنگاه‌ها و توسعه ابزارهای اعتباری حکایت دارد.

تأمین مالی زنجیره تولید با هدف تسهیل گردش منابع میان حلقه‌های مختلف تولید و کاهش اتکای بنگاه‌ها به تسهیلات نقدی بانکی دنبال می‌شود. در این روش، ابزارهای اعتباری می‌توانند بخشی از نیاز مالی تولیدکنندگان، تأمین‌کنندگان و خریداران را پوشش دهند.

برات الکترونیکی؛ پیشتاز رشد

برات الکترونیکی زنجیره تولید بیشترین

ربات پستی امروز رونمایی شد

رئیس‌جمهور امروز از نخستین ربات پستی در مراسم روز جهانی پست رونمایی کرد. نخستین ربات هوشمند پستی کشور امروز در مراسم روز جهانی پست با حضور رئیس‌جمهور رونمایی شد. این ربات با هدف توزیع مرسولات

در شهرک‌ها و مجتمع‌های مسکونی و با سرمایه‌گذاری یک شرکت دانش‌بنیان داخلی ساخته شده و شرکت ملی پست نیز از توسعه آن حمایت کرده است. محمد احمدی، معاون وزیر ارتباطات و فناوری اطلاعات، اعلام کرد این ربات قرار است طی دو تا سه ماه آینده در پردیس وزارت ارتباطات و برخی شهرک‌های مسکونی به‌صورت آزمایشی فعالیت خود را آغاز کند. اینترنت پایدار، مسیرهای حمل‌ونقل شهری و مسائل فرهنگی و قانونی از جمله چالش‌های پیش‌روی اجرای این طرح هستند. قرار است.

گزارش خبری

گامی برای خداحافظی با دلار

معادلات سیاسی و اقتصادی کشور، به‌ویژه در ماه‌های گذشته به سمتی در حرکت بوده که حذف دلار از مبادلات تجاری بیش از گذشته مورد توجه قرار گیرد؛ سیاستی که اگرچه سال‌هاست در دستور کار ایران و برخی کشورهای دیگر قرار دارد، اما تحقق آن همچنان با چالش‌های بانکی، ارزی و تجاری روبه‌روست.

رئیس سازمان توسعه تجارت امروز در نشستی خبری از برقراری ارتباط بر مبنای پول ملی در تجارت با روسیه خبر داد و اظهار کرد: بخش عمده‌ای از مشکلات نقل‌وانتقال مالی میان دو کشور نسبت به سایر مقاصد صادراتی برطرف شده است. محمدعلی دهقان‌دهنوی همچنین یادآور شد که در مذاکرات ایران با اتحادیه اقتصادی اوراسیا، به‌ویژه روسیه، رف موانع غیرتعرفه‌ای و تسهیل نقل‌وانتقالات ارزی در اولویت قرار دارد.

معاون وزیر صمت همچنین گفت که با وجود امضای پیمان‌های پولی و توافقات‌های مکرر با کشورهای طرف تجاری ایران برای تسویه مبادلات با ریال و پول کشور مقصد صادراتی، تجارت دوجانبه همچنان با موانع جدی مواجه است.

ناترازی تراز تجاری، نبود سازوکار پایدار برای پوشش ریسک نوسانات ارزی و فقدان نهاد تسویه مشترک، از جمله عواملی هستند که می‌توانند صادرکنندگان ایرانی را در تبدیل مطالبات و انتقال وجوه با مشکل مواجه کنند. از این رو، حذف دلار از مبادلات تجاری صرفاً به توافق بر سر استفاده از ارزهای ملی محدود نمی‌شود و به ایجاد زیرساخت‌های مالی و بانکی کارآمد نیاز دارد.

البته دلارزدایی سابقه‌ای طولانی دارد و در دهه‌های گذشته نیز پیشنهادهایی برای جایگزینی دلار با ارزیایی مانند یوان مطرح شده بود. این رویکرد به ایران هم محدود نیست؛ برای مثال، پس از آغاز جنگ اوکراین و اعمال تحریم‌های مالی علیه روسیه، مسکو هم برای کاهش وابستگی به نظام مالی غرب و تسهیل مبادلات خود، استفاده از یوان و ارزهای ملی را گسترش داد.

تأکید رئیس‌جمهور بر حذف دلار

طهماسب مظاهری، رئیس کل سابق بانک مرکزی، پیش‌تر با اشاره به تلاش کشورها برای انجام صادرات و واردات با ارز ملی خود گفته بود که اقتصادهای قدرتمند در این زمینه موفق‌تر عمل می‌کنند، در حالی که کشورهای دارای اقتصاد کوچک‌تر برای انجام تعهدات تجاری خود ناچار به استفاده از ارز کشورهای قدرتمند می‌شوند. رئیس‌جمهور، نیز در جمع اعضای بریکس خواستار توسعه استفاده از ارزهای ملی در تجارت میان اعضای این گروه شده و این رویکرد را راهی برای کاهش آسیب‌پذیری اقتصادها در برابر شوک‌های سیاسی معرفی کرده است. وی در عین حال بر ضرورت استفاده از ابزارهای مدیریت ریسک ارزی و تسویه متقابل میان کشورها تأکید کرده و نظام مالی متکی بر تعداد محدودی ارز را در برابر تحولات سیاسی آسیب‌پذیر دانسته است.

کاهش هزینه مبادلات با ارزهای ملی

صدرالدین نیاورانی، نایب‌رئیس دوم کمیسیون توسعه صادرات غیرنفتی اتاق بازرگانی، در گفت‌وگو با «تازه‌های اقتصاد» با تأکید بر مزایای استفاده از ارزهای ملی در تجارت خارجی گفت: انجام مبادلات بدون واسطه دلار می‌تواند هزینه‌های تبدیل ارز را کاهش دهد، اما تحقق این هدف به فراهم شدن زیرساخت‌های بانکی و مالی میان کشورهای طرف تجاری نیاز دارد.

وی افزود: در هر معامله‌ای که بتوان طرف سوم را حذف کرد، شرایط برای دو طرف سودآورتر خواهد شد. زمانی که ارز کشور طرف معامله ابتدا به دلار و سپس به پول ملی تبدیل می‌شود، هزینه‌های تبدیل ارز و اختلاف نرخ‌ها به فعال اقتصادی تحمیل خواهد شد. حذف دلار منجر به حذف بخشی از هزینه‌ها می‌شود و بخش خصوصی از اصل معاملات مستقیم با ارزهای ملی استقبال می‌کند.

وی با اشاره به موانع اجرایی این سیاست گفت: صرف توافق برای استفاده از پول ملی کافی نیست و بانک‌های دو کشور باید امکان نقل‌وانتقال مستقیم وجوه را فراهم کنند. همچنین باید امکان دریافت حواله‌ها، تبدیل ارز با نرخ قابل معامله و استفاده از منابع دریافتی برای انجام تعهدات ارزی صادرکنندگان وجود داشته باشد.

اقدامات انجام‌شده برای بهینه‌سازی مصرف گاز، به‌ویژه از طریق شرکت‌های کارور و تعویض بخاری‌های فرسوده، در چه مرحله‌ای قرار دارد؟

خوشبختانه، در بخش کارورها، یکی از اقدامات مؤثر در این زمینه، انعقاد ۱۱۱ قرارداد با شرکت‌های کارور در استان‌های مختلف بوده است. تاکنون حدود ۱۱۱ قرارداد با شرکت‌های کارور در استان‌های مختلف منعقد شده است و امیدواریم ظرفیت این طرح‌ها در مجموع به کاهش حدود یک میلیارد مترمکعبی مصرف گاز منجر شود.

تعویض بخاری‌های فرسوده یکی از اقدامات بهینه‌سازی مصرف گاز است. تاکنون ۱۷۱ هزار بخاری فرسوده تعویض شده، ۱۳۱ هزار و ۴۵۵ موتورخانه اصلاح و بهینه‌سازی شده و سه هزار و ۷۵۰ موتورخانه نیز هوشمندسازی شده است. سایر اقدامات مرتبط با آماده‌سازی شبکه برای عبور از فصل سرد نیز از ابتدای سال تاکنون در حال انجام بوده است.

چند درصد نقاط آسیب‌دیده شبکه گاز بازسازی شد؟

در جریان دو جنگ، خساراتی به شبکه گاز وارد شد که در این مدت، به‌جز چهار پالایشگاه گازی، حدود هفت هزار و ۹۲۴ نقطه از شبکه گاز کشور آسیب دید. به لطف تلاش نیروهای عملیاتی، حدود ۹۵ درصد این نقاط بازسازی شده است.

نقش مردم در مدیریت مصرف را چگونه ارزیابی می‌کنید؟

کاهش دمای محیط بر مصرف گاز تأثیر بسزایی دارد. اگر هر خانوار در روزهای اوج مصرف، دمای محیط منزل خود را تنها یک درجه سانتی‌گراد کاهش دهد، در مجموع حدود ۲۵ میلیون مترمکعب به پایداری شبکه گاز کشور کمک می‌شود. همچنین، با توجه به شرایط پیش‌رو، تمرکز بر مدیریت مصرف و جلوگیری از اتلاف گاز می‌تواند نقش مهمی در حفظ پایداری شبکه و تأمین گاز مشترکان در زمستان داشته باشد. انتظار داریم با همراهی مردم شاهد پایداری شبکه گاز در زمستان باشیم.

جهش ۱۲ برابری تأمین مالی زنجیره تولید

واگذار کنند و از این طریق به منابع مالی دسترسی یابند.

بر اساس گزارش بانک مرکزی، در شش‌ماهه نخست سال ۱۴۰۵، مطالبات قراردادی به‌صورت غیربرخط و به ارزش مجموع ۳۵.۴ هزار میلیارد ریال در بانک‌های ملت، رفاه کارگران و توسعه تعاون پذیرفته شده است.

مجموع این آمارها از افزایش استفاده از ابزارهای تأمین مالی زنجیره تولید در نیمه نخست سال جاری حکایت دارد. به این حال، ارزیابی اثر واقعی این رشد بر تأمین سرمایه در گردش بنگاه‌ها، کاهش نیاز به تسهیلات نقدی و استمرار فعالیت‌های تولیدی، به بررسی سهم هر ابزار در تأمین مالی نهایی و میزان استفاده عملی از ظرفیت‌های ایجادشده نیاز دارد.

این کارت در نیمه نخست سال جاری به ۱۴۸.۷ همت رسید؛ در حالی که این

رقم در مدت مشابه سال گذشته ۲.۵ همت بود.در همین دوره، حدود ۱۲۰.۲ همت اوراق گام به نفع پذیرندگان طرف قرارداد از سوی بانک‌های رفاه کارگران، ملت، تجارت و شهر صادر شد. این ابزار امکان خرید اعتباری کالا و خدمات را برای خانوارها فراهم می‌کند و هم‌زمان، ظرفیت فروش بنگاه‌های طرف قرارداد را تحت تأثیر قرار می‌دهد.

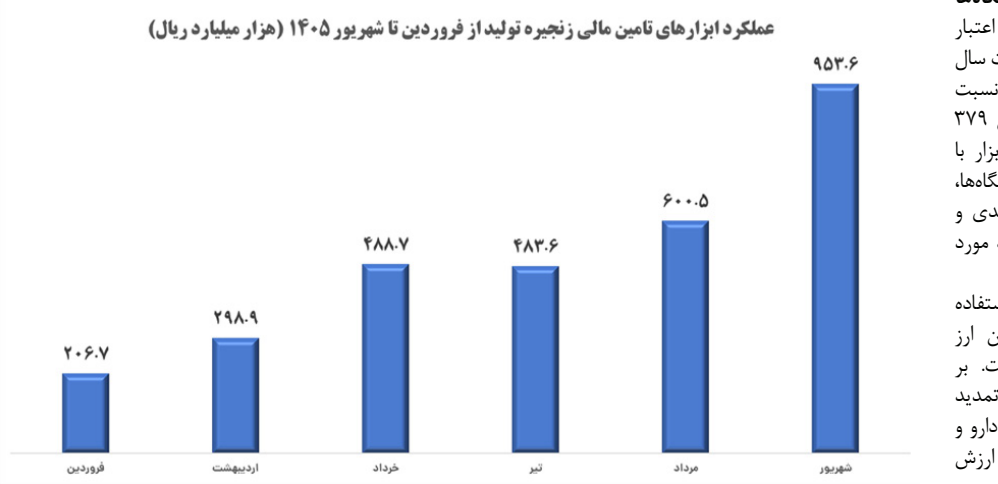
در کنار ابزارهای یادشده، فاکتورینگ یا واگذاری مطالبات قراردادی نیز در شبکه بانکی مورد استفاده قرار گرفته است. این روش به تأمین‌کنندگان و پیمانکاران امکان می‌دهد مطالبات خود از کارفرمایان را به نهادهای مالی

اوراق پذیرفته‌شده تا پایان شهریور به ۲.۶ هزار میلیارد ریال رسید.

در حوزه واردات نهاده‌های دامی نیز از ۷ آبان ۱۴۰۴ تا ۱۸ تیر ۱۴۰۵، عملکرد تأمین و فروش ارز در قبال پذیرش اوراق گام حدود ۱۴.۱ هزار میلیارد ریال گزارش شده است. همچنین پس از ابلاغ ضوابط تأمین ارز در قبال پذیرش اوراق گام ویژه در مرکز مبادله ارز و طلای ایران در ۴ شهریور ۱۴۰۵، ارزش عملکرد این بخش به ۷۵.۹ هزار میلیارد ریال رسید.

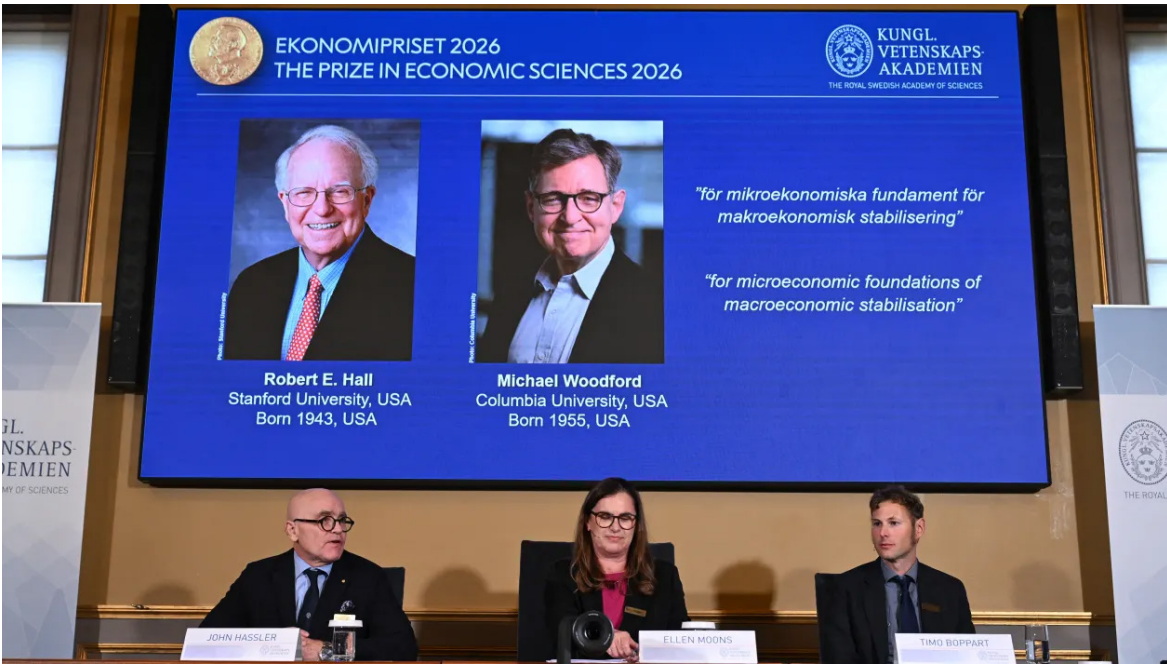
کارت رفاهی؛ ورود پررنگ‌تر خانوارها

تأمین مالی اعتباری خانوار از طریق کارت رفاهی متصل به اوراق گام نیز افزایش محسوسی داشت. ارزش خرید با

رفتار مردم در کانون نوبل اقتصاد

۲ اقتصاددان آمریکایی برنده نوبل ۲۰۲۶

● دو ابزار کلیدی برای مهار تورم و تثبیت اقتصاد

پژوهش‌های هال و وودفورد به توسعه مفاهیمی مانند «تورم چسبنده» و «شکاف تولید» کمک کرده‌اند که در تحلیل‌های بانک‌های مرکزی کاربرد دارند. تورم چسبنده به تعدیل با تأخیر قیمت‌ها در واکنش به تغییرات اقتصادی اشاره دارد و شکاف تولید، فاصله میان تولید واقعی و ظرفیت بالقوه اقتصاد را نشان می‌دهد. این شاخص‌ها به سیاست‌گذاران کمک می‌کنند تا با تنظیم نرخ بهره، مالیات و هزینه‌های دولت، نوسانات اقتصادی و فشارهای تورمی را مهار کنند. بااین‌حال، اثربخشی این سیاست‌ها به شرایط ساختاری هر کشور و شدت شوک‌های اقتصادی بستگی دارد.

مدرک دکترای اقتصاد خود را از مؤسسه فناوری ماساچوست دریافت کرده و از اعضای ارشد مؤسسه هورر در دانشگاه استنفورد است.

بخش مهمی از فعالیت‌های علمی هال به این پرسش اختصاص دارد که خانوارها چگونه درباره مصرف و پس‌انداز تصمیم می‌گیرند و سیاست‌های اقتصادی چه تأثیری بر رفتار آن‌ها می‌گذارند. پژوهش‌های او درباره بازار کار، نوسانات اقتصادی و اثر سیاست‌های مالی دولت بر تولید نیز جایگاه مهمی در ادبیات اقتصاد کلان دارد.

هال در حوزه سیاست مالیاتی هم چهره‌ای شناخته‌شده است. او همراه با آلوین رابوشکا در توسعه الگوی «مالیات مسطح» مشارکت داشت؛ الگویی که بر ساده‌سازی ساختار مالیاتی و کاهش پیچیدگی‌های نظام مالیاتی تأکید می‌کند.

یکی دیگر از پیشنهادهای جالب توجه هال به سال ۱۹۸۲ بازمی‌گردد؛ زمانی که او طرحی برای نظام پولی مبتنی بر سبدی از کالاها با عنوان ANCAP ارائه کرد. این سبد شامل نیترات آمونیوم، مس، آلومینیوم و تخته‌سه‌لا بود؛ ایده‌ای متفاوت که نشان می‌داد جست‌وجوی راه‌های جایگزین برای طراحی نظام‌های پولی، از مدت‌ها پیش بخشی از دغدغه‌های پژوهشی او بوده است.

مایکل وودفورد

اگر هال را بتوان یکی از چهره‌های مهم پژوهش درباره رفتار مصرف‌کنندگان و بازار کار دانست، مایکل وودفورد را باید از اقتصاددانانی به شمار آورد که درک نظری از سیاست پولی و نقش انتظارات را متحول کردند.

امروز استکهلم بار دیگر به کانون توجه اقتصاددانان جهان تبدیل شد؛ جایی که آکادمی سلطنتی علوم سوئد نام دو چهره برجسته اقتصاد آمریکا، رابرت ای‌هال و مایکل وودفورد، را به‌عنوان برندگان جایزه علوم اقتصادی یادبود آلفرد نوبل در سال ۲۰۲۶ اعلام کرد.

این دو اقتصاددان به دلیل پژوهش‌های خود درباره «مبانی اقتصاد خرد سیاست‌های تثبیت اقتصاد کلان» مورد تقدیر قرار گرفتند؛ موضوعی که به یکی از پرسش‌های اساسی اقتصاد مدرن پاسخ می‌دهد؛ دولت‌ها و بانک‌های مرکزی چگونه می‌توانند با شناخت رفتار مردم و بنگاه‌ها، تصمیم‌های اقتصادی مؤثرتری بگیرند؟

اهمیت این پژوهش‌ها در دنیایی که با تورم، رکود، نوسانات بازارهای مالی و نااطمینانی‌های اقتصادی دست‌وپنجه نرم می‌کند، بیش از پیش نمایان شده است. تصمیم‌های بانک‌های مرکزی درباره نرخ بهره یا سیاست‌های دولت‌ها در حوزه مالیات و هزینه‌کرد، زمانی اثربخش‌تر خواهند بود که واکنش خانوارها، شرکت‌ها و سرمایه‌گذاران به این تصمیم‌ها نیز در محاسبات سیاست‌گذاران لحاظ شود.

به گفته جان هسلر، رئیس کمیته جایزه علوم اقتصادی، دستاوردهای این دو اقتصاددان توانایی سیاست‌گذاران برای مقابله با شوک‌های اقتصادی، از جمله بحران‌های انرژی و تغییرات ناگهانی در میزان مصرف خانوارها را افزایش داده است. اهمیت این چارچوب نظری در شرایط کنونی نیز بیشتر شده است؛ زیرا بانک‌های مرکزی پس از موج تورمی سال ۲۰۲۲، اکنون با فشارهای تازه ناشی از شوک انرژی و تحولات ژئوپلیتیکی مواجه‌اند.

وقتی رفتار مردم به قلب اقتصاد کلان می‌رسد
اقتصاد کلان سال‌هاست با پرسش‌هایی مانند علت افزایش تورم، چگونگی شکل‌گیری رکود و راه‌های بازگرداندن اقتصاد به مسیر رشد روبه‌رو است. اما پاسخ به این پرسش‌ها صرفاً با بررسی روابط آماری میان متغیرهایی مانند تولید، مصرف و قیمت‌ها امکان‌پذیر نیست؛ زیرا پشت هر عدد، مجموعه‌ای از تصمیم‌های انسانی و اقتصادی قرار دارد.

خانوارها درباره میزان مصرف و پس‌انداز تصمیم می‌گیرند، بنگاه‌ها برای سرمایه‌گذاری و استخدام نیروی کار برنامه‌ریزی می‌کنند و سرمایه‌گذاران نیز بر اساس انتظارات خود از آینده واکنش نشان می‌دهند. همین رفتارها در کنار یکدیگر، مسیر متغیرهای کلان اقتصادی را شکل می‌دهند.

رویکرد مبتنی بر مبانی اقتصاد خرد تلاش می‌کند این ارتباط را روشن‌تر کند. برای آنکه بدانیم افزایش نرخ بهره چه اثری بر تورم یا اشتغال خواهد گذاشت، باید درک کنیم که خانوارها و شرکت‌ها چگونه به این تغییر واکنش نشان می‌دهند. چنین نگاهی به سیاست‌گذاران کمک می‌کند پیامدهای تصمیم‌های خود را دقیق‌تر ارزیابی کنند و از اتکا به روابط آماری‌ای که ممکن است در شرایط جدید تغییر کنند، فاصله بگیرند.

رابرت ای. هال

رابرت ای. هال، اقتصاددان آمریکایی و استاد بازنشسته دانشگاه استنفورد، یکی از چهره‌های شناخته‌شده در پژوهش‌های مربوط به اقتصاد کلان، بازار کار و رفتار مصرف‌کنندگان است. او

گشتی در خبر

تجارت ایران و روسیه با پول ملی

محمدعلی دهقان دهنوی، رئیس سازمان توسعه تجارت، از برقراری ارتباط پولی با استفاده از پول ملی دو کشور در تجارت ایران و روسیه خبر داد و اعلام کرد که رفع موانع غیرتعرفه‌ای و تسهیل نقل‌وانتقالات ارزی، از اولویت‌های مذاکرات ایران با اتحادیه اقتصادی اوراسیا، به‌ویژه روسیه است.

دهقان دهنوی امروز در نشست خبری روز ملی صادرات با اشاره به تلاش‌ها برای تسهیل مبادلات تجاری با کشورهای طرف همکاری ایران گفت که امکان استفاده از پول ملی در تجارت با روسیه فراهم شده است؛ اقدامی که می‌تواند زمینه‌کاهش وابستگی مبادلات به ارزهای واسطه را فراهم کند. با این حال، اجرای پیمان‌های پولی و توافقی‌های دوجانبه به‌تنهایی برای رفع مشکلات تجاری کافی نبوده است. ناترازی قابل‌توجه تراز تجاری، نبود سازوکار پایدار برای پوشش ریسک نوسانات نرخ ارز و فقدان یک نهاد تسویه مشترک، از جمله موانعی هستند که همچنان روند مبادلات را دشوار می‌کنند. این مشکلات می‌توانند موجب تأخیر در تبدیل مطالبات صادرکنندگان ایرانی و دسترسی آن‌ها به منابع حاصل از صادرات شوند.

رئیس سازمان توسعه تجارت، ملاحظات تحریمی و احتیاط نهادهای مالی روسیه در همکاری‌های عملیاتی را از چالش‌های اصلی این مسیر دانست. به گفته او، با وجود این محدودیت‌ها، شرایط مراودات مالی ایران و روسیه در مقایسه با بسیاری از شرکای تجاری کشور مساعدتر است.

دهقان دهنوی تأکید کرد که نگرانی‌های موجود نباید مانعی بازدارنده برای توسعه تجارت دو کشور باشد. با این حال، گسترش عملی استفاده از پول ملی به ایجاد سازوکارهای پایدار تسویه، مدیریت ریسک ارزی و کاهش موانع بانکی وابسته است؛ عواملی که می‌توانند تعیین کنند توافقی‌های انجام‌شده تا چه اندازه به تسهیل واقعی تجارت منجر شوند.

چاپ اسکناس‌های با عکس حیوانات

بانک مرکزی انگلیس قصد دارد در سری جدید اسکناس‌های این کشور، تصاویر شخصیت‌های تاریخی را با گونه‌هایی از حیات‌وحش بریتانیا جایگزین کند؛ تصمیمی که بحث‌هایی درباره نحوه بازنمایی هویت ملی این کشور به راه انداخته است. بر اساس اعلام این بانک، چهار گونه شامل طوطی دریایی اطلس، جغد انبار، زنبور بامبل دم‌حنایی و جوجه‌تیغی اروپایی برای حضور در طرح اسکناس‌های آینده انتخاب شده‌اند. این انتخاب پس از نظرسنجی عمومی با مشارکت نزدیک به ۵۰۰ هزار نفر انجام شده است.در سری جدید، تصاویر چهره‌هایی مانند وینستون چرچیل، نخست‌وزیر پیشین بریتانیا، جین آستن، نویسنده مشهور انگلیسی، جی. ام. دیلیو، ترنر، نقاش برجسته و آلن تورینگ، ریاضی‌دان و پیشگام علوم رایانه، جای خود را به تصاویر حیات‌وحش خواهند داد. با این حال، تصویر پادشاه چارلز سوم همچنان روی اسکناس‌ها باقی می‌ماند. بانک مرکزی انگلیس می‌گوید این تغییر علاوه بر برجسته‌کردن تنوع زیستی کشور، فرصتی برای تقویت ویژگی‌های امنیتی اسکناس‌ها فراهم می‌کند.

ویدئو

موفقیت سیاست پولی نیست. اعتبار بانک مرکزی، باورپذیری وعده‌های آن و شرایط اقتصادی تعیین می‌کنند که این ابزار تا چه اندازه مؤثر باشد.

نوبل اقتصاد چه مسیری را طی کرده است؟

جایزه علوم اقتصادی یادبود آلفرد نوبل، برخلاف جوایز اولیه مطرح‌شده در وصیت‌نامه نوبل، بعدها به ابتکار بانک مرکزی سوئد ایجاد شد. این جایزه در سال ۱۹۶۸ پایه‌گذاری شد و نخستین بار در سال ۱۹۶۹ به برندگان تعلق گرفت. با گذشت زمان، این جایزه به یکی از مهم‌ترین افتخارات علمی در رشته اقتصاد تبدیل شد. این جایزه که از سوی بانک مرکزی سوئد بنیان گذاشته شده، امسال ارزشی معادل ۱۲ میلیون کرون سوئد، حدود ۱.۲ میلیون دلار، دارد و میان دو برنده تقسیم می‌شود.

در سال ۲۰۲۵، جوئل موکیر، فیلیپ آگیون و پیتر هویت به دلیل پژوهش‌های خود درباره نوآوری، رشد اقتصادی و سازوکار «تخریب خلاق» برنده این جایزه شدند. تحقیقات آن‌ها توضیح می‌دهد که چگونه ورود فناوری‌ها و محصولات جدید، ضمن کنار زدن برخی فعالیت‌ها و شرکت‌های قدیمی، می‌تواند موتور رشد اقتصادی بلندمدت باشد.

پژوهش‌های هال و وودفورد بر یک اصل اساسی تأکید دارند؛ تثبیت اقتصاد تنها به ابزارهای سیاستی وابسته نیست، بلکه به درک رفتار مردم و بنگاه‌ها و مدیریت انتظارات آن‌ها نیز بستگی دارد؛ رویکردی که می‌تواند به تصمیم‌گیری دقیق‌تر بانک‌های مرکزی و دولت‌ها در مواجهه با تورم، رکود و شوک‌های اقتصادی کمک کند.

وودفورد، استاد دانشگاه کلمبیا، مدرک دکترای اقتصاد خود را در سال ۱۹۸۳ از ام‌ای‌تی دریافت کرد. شهرت بین‌المللی او بیش از هر چیز با کتاب جریان‌ساز «نرخ بهره و قیمت‌ها؛ مبانی نظریه سیاست پولی» گره خورده است؛ اثری که در سال ۲۰۰۳ منتشر شد و به یکی از منابع مهم در مطالعه سیاست پولی تبدیل شد.

ایده محوری وودفورد این است که بانک‌های مرکزی تنها با تغییر نرخ بهره بر اقتصاد اثر نمی‌گذارند؛ بلکه آنچه درباره تصمیم‌های آینده خود به بازار منتقل می‌کنند نیز اهمیت زیادی دارد. اگر خانوارها و بنگاه‌ها باور کنند که بانک مرکزی در آینده چه مسیری را دنبال خواهد کرد، ممکن است همین انتظار، از امروز بر تصمیم‌های آن‌ها درباره مصرف، پس‌انداز، سرمایه‌گذاری و قیمت‌گذاری تأثیر بگذارد. این دیدگاه در سیاست‌گذاری پولی امروز جایگاه مهمی دارد. وودفورد همچنین نشان داد که بانک‌های مرکزی می‌توانند با تنظیم نرخ بهره، فعالیت اقتصادی را تقویت یا محدود کنند و اثرگذاری سیاست پولی را نباید صرفاً به تغییر حجم پول در گردش محدود دانست.

اهمیت این دیدگاه پس از بحران مالی جهانی سال ۲۰۰۸ بیشتر شد؛ زمانی که نرخ بهره در برخی اقتصادهای پیشرفته به نزدیکی صفر رسید و امکان کاهش بیشتر آن محدود شد. در چنین شرایطی، بانک‌های مرکزی بیش از گذشته به ابزارهایی مانند «هدایت پیش‌نگر» یا روی آوردند؛ ابزاری که از طریق اعلام مسیر احتمالی سیاست پولی در آینده، می‌کوشد انتظارات اقتصادی را مدیریت کند. البته هدایت پیش‌نگر به‌تنهایی تضمین‌کننده

بلومبرگ گزارش داد

بانک‌های مرکزی در تله تورم؛ نرخ بهره در مسیر صعود؟

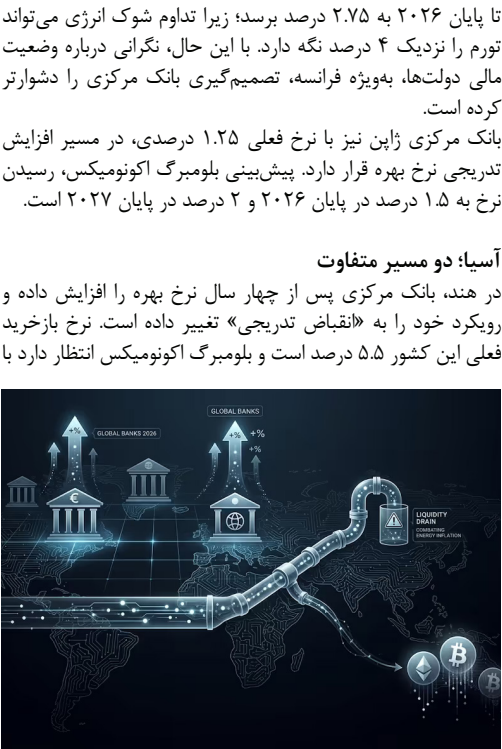
دو افزایش دیگر، تا پایان سال مالی پیش رو به ۶ درصد برسد. قیمت بالای نفت و ضعف بارندگی‌ها که می‌تواند قیمت مواد غذایی را افزایش دهد، از عوامل اصلی این چشم‌انداز است.

در مقابل، چین برای حمایت از رشد اقتصادی و بخش مسکن به سمت تسهیل محدود سیاست پولی حرکت می‌کند. نرخ بازخرید معکوس هفت‌روزه این کشور ۱.۴ درصد است و پیش‌بینی می‌شود تا پایان ۲۰۲۷ به ۱.۲ درصد کاهش یابد.

سایر اقتصادها؛ تصمیم‌گیری زیر فشار تورم

در برزیل، با کاهش تورم و نگرانی از کندشدن رشد، انتظار می‌رود نرخ بهره از ۱۳.۷۵ درصد فعلی به ۱۱ درصد در پایان ۲۰۲۷ برسد. روسیه نیز ممکن است پس از حفظ نرخ ۱۴ درصدی در پایان ۲۰۲۶، در سال بعد کاهش نرخ بهره را از سر بگیرد. در مقابل، کره جنوبی با رونق صادرات نیمه‌رساناها و فشارهای تورمی ممکن است نرخ بهره را از ۳ به ۳.۵ درصد افزایش دهد. بانک مرکزی استرالیا نیز با نرخ ۴.۶ درصدی همچنان با خطر افزایش دوباره نرخ بهره روبه‌روست.

در مجموع، چشم‌انداز بلومبرگ نشان می‌دهد که شوک انرژی و تداوم تورم، پایان سریع سیاست‌های پولی انقباضی را دشوار کرده است. با این حال، افزایش بازده اوراق قرضه، ضعف تقاضا و خطر اصلاح بازار سهام شرکت‌های هوش مصنوعی می‌توانند مسیر تصمیم‌گیری بانک‌های مرکزی را تغییر دهند. بنابراین، نرخ بهره در سال ۲۰۲۷ بیش از گذشته به تحولات انرژی، تورم و وضعیت بازارهای مالی وابسته خواهد بود.

تا پایان ۲۰۲۶ به ۲.۷۵ درصد برسد؛ زیرا تداوم شوک انرژی می‌تواند تورم را نزدیک ۴ درصد نگه دارد. با این حال، نگرانی درباره وضعیت مالی دولت‌ها، به‌ویژه فرانسه، تصمیم‌گیری بانک مرکزی را دشوارتر کرده است.

بانک مرکزی ژاپن نیز با نرخ فعلی ۱.۲۵ درصدی، در مسیر افزایش تدریجی نرخ بهره قرار دارد. پیش‌بینی بلومبرگ اکونومیکس، رسیدن نرخ به ۱.۵ درصد در پایان ۲۰۲۶ و ۲ درصد در پایان ۲۰۲۷ است.

آسیا؛ دو مسیر متفاوت

در هند، بانک مرکزی پس از چهار سال نرخ بهره را افزایش داده و رویکرد خود را به «انقباض تدریجی» تغییر داده است. نرخ بازخرید فعلی این کشور ۵.۵ درصد است و بلومبرگ اکونومیکس انتظار دارد با

بانک‌های مرکزی بزرگ جهان در شرایطی به سال ۲۰۲۷ نزدیک می‌شوند که چشم‌انداز کاهش نرخ بهره در اقتصادهای پیشرفته تضعیف شده و احتمال ادامه سیاست‌های انقباضی افزایش یافته است. بر اساس بررسی بلومبرگ اکونومیکس، جنگ ایران و افزایش قیمت انرژی، رشد مقاوم اقتصاد جهانی، رونق سرمایه‌گذاری در هوش مصنوعی و افزایش هزینه‌های دولت‌ها، فشارهای تورمی را تشدید کرده‌اند؛ عواملی که می‌توانند بانک‌های مرکزی را به حفظ نرخ‌های بهره بالا یا حتی افزایش دوباره آنها وادار کنند.

کریستالینا جورجیوا، رئیس صندوق بین‌المللی پول، نیز هفته گذشته خواستار اتخاذ رویکردی «محتابانه اما متمایل به سیاست انقباضی» شد. با این حال، افزایش بازده اوراق قرضه و سخت‌ترشدن شرایط تأمین مالی ممکن است نیاز به افزایش بیشتر نرخ‌های بهره را کاهش دهد. از این رو، مسیر سیاست پولی در همه کشورها یکسان نخواهد بود.

آمریکا و اروپا؛ احتیاط در برابر تورم

فدرال رزرو آمریکا پس از افزایش نرخ بهره در سپتامبر، با نرخ هدف ۴ درصدی روبه‌روست. بلومبرگ اکونومیکس انتظار دارد این نرخ تا پایان سال ۲۰۲۶ ثابت بماند و در نیمه دوم سال ۲۰۲۷ با کاهش ۰.۲۵ واحد درصدی به مسیر انبساطی بازگردد. این پیش‌بینی با انتظارات بازار که از احتمال انقباض بیشتر حکایت دارد، متفاوت است.

در منطقه یورو، نرخ سپرده بانک مرکزی اروپا ۲.۵ درصد است. بلومبرگ اکونومیکس انتظار دارد این نرخ در دسامبر افزایش یابد و